

การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบ
เบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 2
INTEGRATED AND COLLABORATIVE AREA DEVELOPMENT
FOR COMPREHENSIVE AND PRECISE SOLUTIONS
FOR POVERTY ALLEVIATION CASE STUDY
OF MUKDAHAN PROVINCE PHASE 2

¹ทิวากร เหล่าลือชา, ²ศศิพงษา จันทรสาขา, ³ปิยะนุช ทวีสุข, ⁴บุรฉัตร จันทรแดง,
⁵วนิดา ลังคะลุน, ⁶สุนันtha พิลาวุธ, ⁷สุพรรณิ ทองน้อย, ⁸จักรกฤษณ์ ภูมิพรหม,
⁹ธณวัฒน์ ผิวขำ, ¹⁰มยุรา คำปาน และ ¹¹ดารินี บุตรดีวงศ์

¹Tiwakorn Laoluecha, ²Sasipongsa Chantarasakha, ³Piyanuch Taveesuk,
⁴Burachat Jandaeng, ⁵Wanida Sangkhalun, ⁶Sunantha Philawut,
⁷Supanee Tongnoi, ⁸Jakkrit Phumprom, ⁹Thanawat Phiokham,
¹⁰Mayura Khampan and ¹¹Darinee Buddeewong

วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน, ประเทศไทย
Mukdahan Community college Institute of Community Colleges, Thailand.

¹Kornmaha@gmail.com

Received: January 24, 2023; **Revised:** April 1, 2023; **Accepted:** April 20, 2023

¹หัวหน้าโครงการวิจัย วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน, ประเทศไทย

^{2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11}ผู้ร่วมโครงการวิจัย วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน, ประเทศไทย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อต่อยอดการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้ง 100% ในจังหวัดมุกดาหาร 2) เพื่อวิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% ในจังหวัดมุกดาหาร 3) เพื่อพัฒนาโมเดลแก้จนในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร 4) เพื่อพัฒนาระบบการหนุนเสริม และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิดแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่/จังหวัดในจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการต่อยอดการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนทำได้จำนวน 5,575 ครัวเรือน คิดเป็น 98.50% ยังเหลืออีก 85 ครัวเรือน คิดเป็น 1.50% จากเป้าหมายทั้งหมด 5,660 ครัวเรือน (100%) 2) สามารถส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 หน่วยงาน มีระบบส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ อย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านที่อยู่อาศัย 2. ด้านอาชีพ 3. ด้านการศึกษา คนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพจำนวน 677 ครัวเรือน 2,759 คน 3) โมเดลแก้จนในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 3 โมเดล ประกอบด้วย 1. Process Innovation (โมเดลแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร) 2. Process Innovation (โมเดลอำเภอนิคมคำสร้อย) 3. Product Innovation (โมเดลหมอนแก้ง) อำเภอนิคมคำสร้อย 4) ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดมุกดาหารในแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570

คำสำคัญ : การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการ, การแก้ไขปัญหาความยากจน, เบ็ดเสร็จและแม่นยำ

Abstract

The objectives of this research were 1) to expand the search and review of information on the poor, resulting in 100% complete quality information in Mukdahan Province; 2) to analyze and refer assistance to relevant agencies in both Area as for the provincial and central areas to achieve 100% efficiency in Mukdahan Province; 3) to develop a poverty alleviation model for solving the problem of poverty in a complete and sustainable manner in Mukdahan Province. 4) to develop a support system and develop policy proposals or linking to a development plan for solving poverty at the area/provincial level in Mukdahan Province. The results of the research were found: 1) The results of the search and review of the data of the poor can be achieved, a total of 5,575 households, representing 98.50%, the remaining 85 households, representing 1.50% of the total target of 5,660 households (100%). 2) Able to forward information on poor households to 12 relevant agencies, having an effective aid referral and follow-up system

in at least 3 areas: 1. housing, 2. occupation, 3. education, the poor. Received assistance or career development for 677 households, 2,759 people 3) Three models for poverty alleviation in solving poverty problems in a complete and sustainable manner in Mukdahan Province, consisting of 3 models: 1. Process Innovation (Mukdahan Development Plan Model) 2. Process Innovation (Nikhom Kham Soi District Model) 3. Product Innovation (Mulberry Model Solving Problems) Poor) Nikhom Kham Soi District 4) Received a policy proposal to solve the poverty problem in Mukdahan Province in the 5-year Mukdahan Provincial Development Plan 2023-2027.

Keywords : integrated area development, poverty alleviation, comprehensive and precise

บทนำ

ปัญหาความยากจนถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในอันดับแรกๆ ของประเทศไทย ซึ่งเป็นทั้งปัญหาเชิงระบบและเชิงโครงสร้างในระดับชาติ อีกทั้งยังส่งมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้ว่าทุกรัฐบาลได้พยายามที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนโดยมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการขจัดปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมทั่วถึงทั้งประเทศและประสบความสำเร็จ รวมทั้งช่วยลดปริมาณครัวเรือนยากจนลงได้ แต่รูปแบบในการบริหารจัดการทั้งแผนงานโครงการงบประมาณต่างๆ รวมถึงหน่วยงานยังคงเป็นไปแบบแยกดำเนินการ ต่างคนต่างปฏิบัติหน้าที่ หรืออาจเรียกได้ว่าต่างคน ต่างทำ จึงทำให้การดำเนินงานขจัดความยากจนขาดพลังในการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหา และประชาชนยังคงไม่ได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่นั้นถือได้ว่าประชาชนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหานั้นมากที่สุดรวมทั้งเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างแท้จริง จึงเห็นควรว่าให้ประชาชนเป็นผู้แก้ไขปัญหาของตนเองโดยที่มีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนช่วยเหลือ (พาริซาร์ สะมะ, 2559)

การพัฒนาเพื่อลดความยากจนให้บรรลุตามเป้าหมายของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นั้น ให้ความสำคัญกับการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายประชาชนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC-สวทช.) ได้พัฒนาระบบเบื้องต้นบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า TPMPAP (Thai People Map and Analytics Platform) เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า รวมถึงเป็นระบบที่สามารถระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน พื้นที่ จังหวัดและประเทศ ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นและสามารถออกแบบนโยบาย โครงการในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหาได้ ทั้งนี้ หลักการทำงานของฐานข้อมูล TP-Map คือ อาศัยข้อมูลจากหลายแหล่งมายืนยันซึ่งกันและกัน

โดยในปัจจุบันใช้สมมติฐานว่าคนที่ได้รับการสำรวจว่าจน (survey-based) และยังมีลงทะเบียนว่าจนอีกด้วย (register-based) น่าจะเป็นคนจนเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน ดังนั้น TP-MAP จึงตั้งต้นโดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จากกรมการพัฒนาชุมชน และข้อมูลผู้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐจากกระทรวงการคลัง มายืนยันซึ่งกันและกัน หรืออีกนัยหนึ่ง "คนจนเป้าหมาย" ใน TP-MAP ก็คือคนจนใน จปฐ. ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ ผลการประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาคนในด้านรายได้ เป็นดัชนีที่สะท้อนเรื่องสถานะด้านการเงินหรือฐานะทางเศรษฐกิจของคน โดยมีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 2) สัดส่วนประชากรยากจน 3) ร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้สินเพื่อการอุปโภคบริโภค 4) ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (Gini Coefficient) พบว่าจังหวัดมุกดาหาร อยู่ในอันดับที่ 69 จาก 77 จังหวัด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ค่าดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index - HAI) อยู่ที่ 0.4233 โดยมี "คนจนเป้าหมาย" คือ จำนวน"คนจนเป้าหมาย" หรือ จำนวนคนจน (จปฐ.) ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 4,567 คน จากประชากรที่สำรวจ 245,850 คน ในปี 2562 จากฐานข้อมูล TP-MAP ซึ่งฐานข้อมูล TP-MAP เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค-สวทช.)

จังหวัดมุกดาหารมีดัชนีความก้าวหน้าคน (Human Achievement Index - HAI) ในระดับต่ำของจำนวน 8 ด้าน จากข้อมูลการรายงาน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2562 คือ จากการวัดความก้าวหน้าในการพัฒนาคนด้าน สุขภาพ การศึกษา ชีวิตการทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน การคมนาคมและการสื่อสาร และด้านการมีส่วนร่วมจังหวัดมุกดาหาร มีความก้าวหน้าด้านการพัฒนาคนในลำดับที่ 69 ของประเทศไทย

วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งเดียวในจังหวัดมุกดาหาร ที่ได้รับมอบหมายและได้รับทุนหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สัญญาเลขที่ A14F640115 โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเป็นปีที่ 2 ที่ได้รับทุนในการทำวิจัย ซึ่งมี ดร.ทิวากร เหล่าลือชา ครูเชี่ยวชาญ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร เป็นหัวหน้าโครงการในครั้งนี้ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สัดส่วนคนจนลดลงอย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยชุมชนมุกดาหารยังเป็นหน่วยงานกลางในการส่งต่อข้อมูลความยากจนไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้ได้รับการช่วยเหลือในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป เช่น หน่วยงานที่ส่งต่อ มีดังนี้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจังหวัดมุกดาหาร สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวได้มีการกิจที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนใน

แต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งการทำงานในเชิงพื้นที่ ทีมวิจัยได้รับความอนุเคราะห์ ความร่วมมือ และการบูรณาการจากหน่วยงานหลายหน่วยเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ให้ครอบคลุมทุกอำเภอ ในจังหวัดมุกดาหาร เพราะเนื่องจากการแก้ไขปัญหาความยากจนของครัวเรือนยากจนนั้นเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน และมีความยากในการดำเนินการ สาเหตุจากครัวเรือนยากจนในแต่ละพื้นที่ แต่ละครัวเรือนย่อมมีปัญหาและสาเหตุของความยากจนที่ต่างกันไปหรืออาจมีปัญหาและสาเหตุหลายประการในเวลาเดียวกัน อาจไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาด้วยนโยบายหรือกิจกรรมด้านหนึ่งด้านใดเป็นการเฉพาะได้ อาจต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการแก้ไขปัญหา การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต หรือวิธีคิด และเพื่อผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหา การดำเนินงานต้องทุ่มเททรัพยากรและความเสียสละของผู้มีส่วนร่วม โดยอาศัยความตั้งใจของครัวเรือนยากจนและการบูรณาการภารกิจของส่วนราชการที่ได้รับหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาในครั้งนี้ด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อต่อยอดการค้นหาและสอบถามข้อมูลคนจนที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้ง 100% ในจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อวิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% ในจังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อพัฒนาโมเดลแก่นงานในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร
4. เพื่อพัฒนาระบบการหนุนเสริม และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิดแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่/จังหวัดในจังหวัดมุกดาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ จังหวัดมุกดาหารทั้งจังหวัดมีครัวเรือนยากจน (จปฐ.) จำนวน 3,320 ครัวเรือน จากคนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ.) 245,850 คน คนยากจน (จปฐ.) 11,195 คนและ คนจนเป้าหมาย คือคนจนตามข้อมูล จปฐ. ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ 4,567 คน จากข้อมูลคนจนในระบบ TPMA ในปีที่ 1 จำนวน 4,660 ครัวเรือน ได้ทำการค้นหาและสอบถามเพิ่มเติมอีก 400 ครัวเรือน รวมเป็น 5,060 ครัวเรือน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ 3) Poverty profile 4) Village profile และ 6) แผนผังครัวครัวเรือน

3.การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (www.livingonnewpace.com) ด้วยแนวคิด Livelihood Model และวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (www.pppconnect.com) ซึ่งแสดงผลเป็นกราฟแสดงผลการสำรวจข้อมูล ปัญหา ศักยภาพและวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพเดิมของข้อมูลปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากแบบสัมภาษณ์, Poverty profile, Village profile, family folder และแผนผังครัวครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์บริบทคนจน บริบทชุมชน ปัญหา และศักยภาพคนจน เพื่อนำมาออกแบบโมเดลแก้ไขปัญหาความยากจน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 2 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการต่อยอดการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้ง 100% ในจังหวัดมุกดาหาร จากข้อมูลคนจนในระบบ TPMPAP ในปี 1 จำนวน 4,660 ครัวเรือน ได้ทำการค้นหาและสอบทานเพิ่มเติมอีก 400 ครัวเรือน รวมเป็น 5,060 ครัวเรือน และในปีที่ 2 ได้ทำการค้นหาและสอบทานเพิ่มเติมอีก 600 ครัวเรือน รวมเป็น 5,660 ครัวเรือน ซึ่งตอนนี้ได้ทำการคีย์ข้อมูลครัวเรือนคนจนเข้าไปในระบบ Livingonnewpace และข้อมูลไปโชว์ในระบบ PPP connect จำนวน 5,575 ครัวเรือน คิดเป็น 98.50% ยังเหลืออีก 85 ครัวเรือน คิดเป็น 1.50% จากเป้าหมายทั้งหมด 5,660 ครัวเรือน (100%) (ข้อมูล ณ วันที่ 22 มกราคม 2565)

2. วิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัด และส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% ในจังหวัดมุกดาหาร ในการวิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% ในจังหวัดมุกดาหาร สามารถจำแนกได้ดังนี้

2.1 การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไข ปัญหาความยากจน 100% จากการจัดประชุมคลินิกวิจัย ณ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร วันที่ 19 มกราคม 2565 มติที่ประชุมเห็นชอบในการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไข ปัญหาความยากจนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 หน่วยงาน ประกอบด้วย 1. นิคมสร้างตนเองคำสร้อย 2. พัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร (พช.มุกดาหาร) 3. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร (พมจ.มุกดาหาร) 4. เทศบาลเมืองมุกดาหาร (ทม.มุกดาหาร) 5. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.มุกดาหาร) 6. องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร (อบจ.มุกดาหาร) 7. เทศบาลตำบลกกตูม (ทศ.กกตูม) 8. อำเภอนิคมน้ำ

สร้อย โดย นายอำเภอชายสิทธิ์ สุวรรณโชติ 9. วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร 10. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) 11. ปกครองจังหวัดมุกดาหาร 12. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 ระบบส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ อย่างน้อย 3 ระบบ/ด้านการช่วยเหลือ ทีมวิจัยมีระบบส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 3 ด้านในการช่วยเหลือ ได้แก่ 1. ด้านที่อยู่อาศัย (ทุนกายภาพ) ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือความยากจนในด้านการซ่อมแซมและสร้างบ้าน ประกอบด้วย 1.1 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.มุกดาหาร) 1.2 ปกครองจังหวัดมุกดาหาร 1.3 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร (พมจ.มุกดาหาร) 1.4 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 1.5 บริษัท บ่อทองวินด์ฟาร์ม จำกัด 2. ด้านอาชีพ (ทุนมนุษย์, ทุนทางสังคม) ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือความยากจนในด้านการฝึกและพัฒนาอาชีพ ประกอบด้วย 2.1 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร (พมจ.มุกดาหาร) 2.2 สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมุกดาหาร 2.3 ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ มุกดาหาร 2.4 วิสาหกิจชุมชน หม่อนไหมบ้านกกแดง 2.5 วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร 3. ด้านการศึกษา (ทุนมนุษย์) ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือให้วิทยาลัยชุมชน โดยได้รับทุนการศึกษาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จำนวน 56 คน โดยแบ่งเป็น 2 รุ่น ประกอบด้วย 3.1 รุ่นที่ 1 จำนวน 26 คน 3.2 รุ่นที่ 2 จำนวน 30 คน

2.3 คนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของคนจนเป้าหมาย คนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพจำนวน 677 ครั้วเรือน 2,759 คน จากเป้าหมายคนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพร้อยละ 10 ของคนจนเป้าหมายจำนวน 566 ครั้วเรือน ประกอบด้วย 1. พัฒนาอาชีพปลูกมันเทศญี่ปุ่น ตำบลกกตูม จำนวน 60 ครั้วเรือน จำนวน 240 คน 2. พัฒนาอาชีพปลูกหม่อน จำนวน 148 ครั้วเรือน จำนวน 584 คน ประกอบด้วย 2.1 ตำบลกกแดง จำนวน 38 ครั้วเรือน 141 คน 2.1 ตำบลร่มเกล้า จำนวน 110 ครั้วเรือน 443 คน 3. พัฒนาอาชีพใน 5 ตำบลของอำเภอนิคมน้ำอ้อย จำนวน 469 ครั้วเรือน 1,935 คน ประกอบด้วย 3.1 ตำบลนิคมคำสร้อย จำนวน 64 ครั้วเรือน 291 คน 3.2 ตำบลนาออก จำนวน 70 ครั้วเรือน 304 คน 3.3 ตำบลหนองแวง จำนวน 158 ครั้วเรือน 620 คน 3.4 ตำบลนาอุดม จำนวน 96 ครั้วเรือน 414 คน 3.5 ตำบลโชคชัย จำนวน 81 ครั้วเรือน 306 คน

3. พัฒนาโมเดลแก่งในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร โมเดลแก่งที่ได้มีการออกแบบพัฒนาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยการนำความรู้งานวิจัยผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมาย และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้ที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายจากปัญหาคนจนและทุน 5 ด้าน จำนวน 3 โมเดล ประกอบด้วย 1. Process Innovation (โมเดลแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร) 2. Process Innovation (โมเดลอำเภอนิคมคำสร้อย) 3. Product Innovation (โมเดลหม่อนแก่ง) อำเภอนิคมคำสร้อย รายละเอียดดังภาพที่ 1 และ ภาพที่ 2

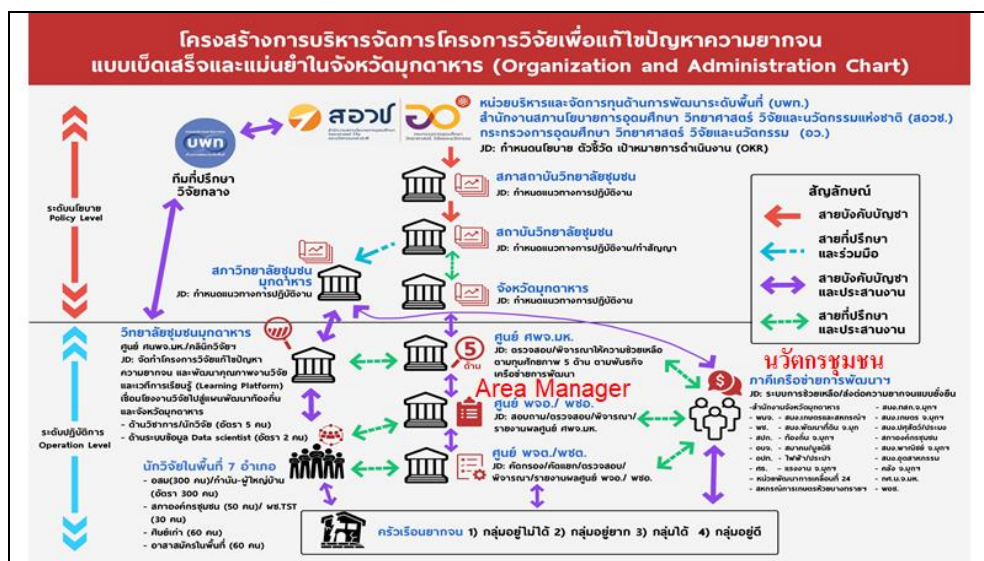

ภาพที่ 1 แนวคิดโมเดลแก่นระดับอำเภอนิคมน้ำจืด (Process Innovation)

ภาพที่ 2 โมเดลแก่นระดับตำบลในอำเภอนิคมน้ำอ่าวในการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation)

4. พัฒนาระบบการหนุนเสริม และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิดแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่/จังหวัดในจังหวัดมุกดาหาร ข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดมุกดาหารในแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 โดยมีกลไกเชิงสถาบัน โครงสร้าง กระบวนการ และภาคีที่เข้ามาส่วนร่วม รายละเอียดดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวคิดความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาพื้นที่แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

จากภาพที่ 3 จังหวัดมุกดาหารได้จัดทำกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหารในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือระดับพื้นที่ โดยได้มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) โดยการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ Value Chain มีผลการดำเนินการดังนี้

1) ปัญหาจากทุนการเงินเกิดจากการมีอาชีพและรายได้ไม่มั่นคง ได้เสนอโครงการยกระดับการฝึกอาชีพของครัวเรือนยากจนในจังหวัดในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครัวเรือน ในรายอำเภอดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครัวเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครัวเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำอ้อม จำนวน 238 ครัวเรือน 4) อำเภอหัวหินใหญ่จำนวน 212 ครัวเรือน 5) อำเภอดอนตาล จำนวน 474 ครัวเรือน 6) อำเภอคำชะอี จำนวน 622 ครัวเรือน 7) อำเภอหนองสูง จำนวน 150 ครัวเรือน โดยใช้งบ Function งบจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

2) ปัญหาจากทุนทรัพยากรธรรมชาติ เกิดจากการตกงานในสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด ในการเสนอโครงการพัฒนาครัวเรือนยากจนที่ตกงานจากสถานการณ์โควิดในจังหวัดมุกดาหาร ในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครัวเรือน ในรายอำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครัวเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครัวเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำสวาย จำนวน 238 ครัวเรือน 4) อำเภอหว้านใหญ่ จำนวน 212 ครัวเรือน 5) อำเภอดอนตาล จำนวน 474 ครัวเรือน 6) อำเภอดงคำซะอี จำนวน 622 ครัวเรือน 7) อำเภอหนองสูง จำนวน 150 ครัวเรือน โดยใช้งบ Function งบจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

3) ปัญหาจากทุนปัญหาทุนสังคมเกิดจากการเกษตรล้าหลังด้านเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนในการจัดทำโครงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดทางการเกษตรสมัยใหม่ ในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครัวเรือนเป้าหมายจำนวน

5,660 ครั้วเรือน ในรายอำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2232 ครั้วเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครั้วเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำอ้อมจำนวน 238 ครั้วเรือน 4) อำเภอหัวน้ำใหญ่จำนวน 212 ครั้วเรือน 5) อำเภอดอนตาลจำนวน 474 ครั้วเรือน 6) อำเภอคำชะอีจำนวน 622 ครั้วเรือน 7) อำเภอหนองสูงจำนวน 150 ครั้วเรือน โดยใช้แบบ Function งบประมาณจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

4) ปัญหาจากทุนมนุษย์ เกิดจากขาดการศึกษาในความรู้ใหม่ๆ เพื่อการประกอบอาชีพได้เสนอโครงการพัฒนาศูนย์เรือนยาจนทางด้านการศึกษาและฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาคัญอย่างยั่งยืนในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครั้วเรือน ในรายอำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครั้วเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครั้วเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำอ้อมจำนวน 238 ครั้วเรือน 4) อำเภอหัวน้ำใหญ่จำนวน 212 ครั้วเรือน 5) อำเภอดอนตาลจำนวน 474 ครั้วเรือน 6) อำเภอคำชะอีจำนวน 622 ครั้วเรือน 7) อำเภอหนองสูงจำนวน 150 ครั้วเรือน โดยใช้แบบ Function งบประมาณจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

5) ปัญหาจากทุนกายภาพ เกิดจากการ ดังนี้ 1) ขาดระบบการจัดการน้ำ ได้เสนอโครงการพัฒนาระบบการจัดการน้ำ 2) สภาพที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ได้เสนอโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยครัวเรือนยาจน และ 3) การเข้าถึงที่ดินทำกิน ได้เสนอโครงการฝึกอบรมสร้างความเข้าใจความรู้ครัวเรือนยาจนเกี่ยวกับการเข้าถึงที่ดินทำกินในจังหวัดมุกดาหาร ในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครั้วเรือน ในรายอำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครั้วเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครั้วเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำอ้อมจำนวน 238 ครั้วเรือน 4) อำเภอหัวน้ำใหญ่จำนวน 212 ครั้วเรือน 5) อำเภอดอนตาลจำนวน 474 ครั้วเรือน 6) อำเภอคำชะอีจำนวน 622 ครั้วเรือน 7) อำเภอหนองสูงจำนวน 150 ครั้วเรือน โดยใช้แบบ Function งบประมาณจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 2 ผู้วิจัยจึงนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ต่อยอดการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้ง 100% ในจังหวัดมุกดาหาร จากข้อมูลคนจนในระบบ TPMP ในปีที่ 1 จำนวน 4,660 ครั้วเรือน ได้ทำการค้นหาและสอบทานเพิ่มเติมอีก 400 ครั้วเรือน รวมเป็น 5,060 ครั้วเรือน และในปีที่ 2 ได้ทำการค้นหาและสอบทานเพิ่มเติมอีก 600 ครั้วเรือน รวมเป็น 5,660 ครั้วเรือน ซึ่งตอนนี้ได้ทำภารกิจข้อมูลครัวเรือนคนจนเข้าไปในระบบ Livingonnewpace และข้อมูลไปไว้ในระบบ PPP connext จำนวน 5,575 ครั้วเรือน คิดเป็น 98.50% ยังเหลืออีก 85 ครั้วเรือน คิดเป็น 1.50% จากเป้าหมายทั้งหมด 5,660 ครั้วเรือน (100%) (ข้อมูล ณ วันที่ 22 มกราคม 2565) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกความ

ร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า กรณีที่พบคนจนตกสำรวจ ทีมวิจัยได้สำรวจข้อมูล ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ทำหนังสือขออนุญาตให้นักวิจัยลงพื้นที่ ก่อนจะลงพื้นที่แต่ละชุมชนต้องไปรายงานตัวต่อผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันก่อน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกในการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเพื่อการอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัยเชิงลึกเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยออกมาได้คุณภาพมากที่สุด โดยแต่ละพื้นที่ที่มีคนจนที่ตกสำรวจ ข้อมูลที่ยังไม่เป็นปัจจุบัน หรือมีการย้ายถิ่นมาจากแหล่งใหม่ ซึ่งการเก็บข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบรายชื่อจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จากรายชื่อกลุ่มเป้าหมายจาก TPMP/KHM ที่นักวิจัยได้นำไปเสนอ พบว่ามีการตกสำรวจจริง ในการนี้ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข จึงได้เสนอรายชื่อกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมและเซ็นรับรองให้นักวิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพิ่มข้อมูลเข้าสู่ในระบบ และแจ้งไปยังตำบลและอำเภอต่อไป ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถเก็บกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมได้ 271 ราย สามารถเก็บเพิ่มเติมได้คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม

2. วิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัด และส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% ในจังหวัดมุกดาหาร ในการวิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% ในจังหวัดมุกดาหาร สามารถจำแนกได้ดังนี้

2.1 การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน 100% จากการจัดประชุมคลินิกวิจัย ณ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร วันที่ 19 มกราคม 2565 มติที่ประชุมเห็นชอบในการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 หน่วยงาน ประกอบด้วย 1. นิคมสร้างตนเองคำสร้อย 2. พัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร (พช.มุกดาหาร) 3. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร (พมจ.มุกดาหาร) 4. เทศบาลเมืองมุกดาหาร (ทม.มุกดาหาร) 5. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.มุกดาหาร) 6. องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร (อบจ.มุกดาหาร) 7. เทศบาลตำบลกกตูม (ทต.กกตูม) 8. อำเภอนิคมน้ำคำสร้อย โดย นายอำเภอชายสิทธิ์ สุวรรณโชติ 9. วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร 10. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) 11. ปกครองจังหวัดมุกดาหาร 12. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 ระบบส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ อย่างน้อย 3 ระบบ/ด้านการช่วยเหลือ ทีมวิจัยมีระบบส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 3 ด้านในการช่วยเหลือ ได้แก่ 1. ด้านที่อยู่อาศัย (ทุนกายภาพ) ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือความยากจนในด้านการซ่อมแซมและสร้างบ้าน ประกอบด้วย 1.1 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.มุกดาหาร) 1.2 ปกครองจังหวัดมุกดาหาร 1.3 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร (พมจ.มุกดาหาร) 1.4 สำนักงาน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 1.5 บริษัท บ่อทองวินด์ฟาร์ม จำกัด 2. ด้านอาชีพ (ทุนมนุษย์, ทุนทางสังคม) ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือความยากจนในด้านการฝึกและพัฒนาอาชีพ ประกอบด้วย 2.1 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร (พมจ.มุกดาหาร) 2.2 สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมุกดาหาร 2.3 ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ มุกดาหาร 2.4 วิสาหกิจชุมชน หม่อนไหมบ้านกกแดง 2.5 วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร 3. ด้านการศึกษา (ทุนมนุษย์) ทีมวิจัยได้ทำการส่งต่อความช่วยเหลือให้วิทยาลัยชุมชน โดยได้รับทุนการศึกษาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จำนวน 56 คน โดยแบ่งเป็น 2 รุ่น ประกอบด้วย 3.1 รุ่นที่ 1 จำนวน 26 คน 3.2 รุ่นที่ 2 จำนวน 30 คน

2.3 คนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของคนจนเป้าหมาย คนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพจำนวน 677 ครัวเรือน 2,759 คน จากเป้าหมายคนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพร้อยละ 10 ของคนจนเป้าหมายจำนวน 566 ครัวเรือน ประกอบด้วย 1. พัฒนาอาชีพปลูกมันเทศญี่ปุ่น ตำบลกกตูม จำนวน 60 ครัวเรือน จำนวน 240 คน 2. พัฒนาอาชีพปลูกหม่อน จำนวน 148 ครัวเรือน จำนวน 584 คน ประกอบด้วย 2.1 ตำบลกกแดง จำนวน 38 ครัวเรือน 141 คน 2.1 ตำบลร่มเกล้า จำนวน 110 ครัวเรือน 443 คน 3. พัฒนาอาชีพใน 5 ตำบลของอำเภอนิคมน้ำอ้อย จำนวน 469 ครัวเรือน 1,935 คน ประกอบด้วย 3.1 ตำบลนิคมคำสร้อย จำนวน 64 ครัวเรือน 291 คน 3.2 ตำบลนาออก จำนวน 70 ครัวเรือน 304 คน 3.3 ตำบลหนองแวง จำนวน 158 ครัวเรือน 620 คน 3.4 ตำบลนาอุดม จำนวน 96 ครัวเรือน 414 คน 3.5 ตำบลโชคชัย จำนวน 81 ครัวเรือน 306 คน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพิลิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการโครงการ Kalasin Happiness Model : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มีคณะกรรมการในการดำเนินงานในพื้นที่ ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานในการปฏิบัติ ประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธานอำนวยการ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง เป็นรองประธานกรรมการฯ พัฒนาการอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการ และสาธารณสุขอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการร่วม รวมทั้งส่วนราชการในพื้นที่ เช่น สถานีตำรวจ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ที่ดินอำเภอ โรงพยาบาล สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ ประธานกลุ่มสถานศึกษา สถาบันการศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรอำเภอ กำหนดทุกตำบล ร้านค้าห้างร้านภาคเอกชนในพื้นที่ร่วมเป็นกรรมการ โดยทั่วไปจะยึดโครงการสร้างการทำงานตามคณะกรรมการนี้ในการขับเคลื่อนการทำงาน ดังปรากฏในการทำงานในพื้นที่ กล่าวคือเริ่มดำเนินการในปี 2561 จากนโยบายของอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ นายไกรสร กองฉลาด ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันที่มีครัวเรือนเข้าร่วมโครงการ 154 ครัวเรือน โดยมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ 1. การคัดเลือกครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ โดยค้นหาจากข้อมูลครัวเรือนที่มีรายได้จากตกเกณฑ์จากการ

สำรวจข้อมูลข้อมูลความเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และผู้ที่ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และจัดเวทีประชาคมเพื่อคัดเลือกครัวเรือนยากจนที่จะเข้าร่วมโครงการ 2. ชุดปฏิบัติการระดับตำบล ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลปัญหา ศักยภาพ ความต้องการในการแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจน 3. นำมาจัดกลุ่มประเภท ประกอบด้วย กลุ่ม A=กลุ่มที่พัฒนาได้, กลุ่ม B=กลุ่มที่อยู่ระหว่างการพัฒนา และกลุ่ม C=กลุ่มที่ต้องทบทวน หลังจากจัดกลุ่มประเภทและวิเคราะห์ศักยภาพแล้ว จะดำเนินการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหา (แผนปฏิบัติการ Kalasin Happiness Model คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พ.ศ.2561-2564) ดังนี้ 3.1 ด้านที่อยู่อาศัยโดยระดมทุนงบประมาณกับทุกภาคส่วนในอำเภอ ในการสร้างบ้านให้กับครัวเรือนยากจน การซ่อมแซมบ้าน และแจกถุงยังชีพ ให้กับผู้ยากไร้ 3.2 ด้านการส่งเสริมอาชีพการให้เข้าร่วมอบรมพัฒนาอาชีพ การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ภายใต้อุปกรณ์เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน หากครัวเรือนใดที่มีที่ดินทำกิน จะมีการส่งเสริมด้านการเกษตร เช่น โครงการ Smart Farmer การส่งเสริมด้านการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงไก่ ไข่ สนับสนุนพันธุ์พืช พันธุ์ข้าว จะเป็นสำนักงานปศุสัตว์และสำนักงานเกษตร เป็นกลไกหลัก 3.3 ด้านสุขภาพส่งต่อไปให้กับกลไกในพื้นที่ เช่น อสม., อพส., Care Manager, Care Giver ดำเนินการออกเยี่ยมบ้าน และดูแลด้านสุขภาพลักษณะ รวมถึงการดูแลสุขภาพเบื้องต้น และส่งต่อไปยังโรงพยาบาลเมื่อเกิดกรณีต้องเข้าสู่กระบวนการรักษา 3.4 ด้านอื่นๆ เช่น การศึกษา โดยช่วยเหลือในรูปของทุนการศึกษา ให้กับบุตรหลานในครอบครัว และหากสมาชิกในครอบครัวต้องการศึกษาต่อ จะดำเนินการส่งต่อไปยังหน่วยงานการศึกษา เช่น กศน. ในระดับอำเภอ โดยรูปแบบการดำเนินงานของอำเภอห้วยผึ้งจะเป็นลักษณะการ “ส่งต่อ” และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในระดับพื้นที่ สนับสนุนการทำงานเชื่อมงานในหน้าที่หลักในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยให้กลไกในระดับพื้นที่ คือ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านสำรวจครัวเรือนที่เข้าข่ายตามเกณฑ์คนยากจน จากนั้นให้มีการประชาคมและส่งข้อมูลมายังอำเภอเพื่อแบ่งกลุ่มครัวเรือนคนจนในพื้นที่ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พัฒนาต่อได้ กลุ่มส่งเคราะห์ และกลุ่มที่ต้องทบทวน เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพตามความเหมาะสม

3. พัฒนาโมเดลแก้งานในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนในจังหวัดมุกดาหาร โมเดลแก้งานที่ได้มีการออกแบบพัฒนาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยการนำความรู้งานวิจัยผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมาย และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้ที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายจากปัญหาคนจนและทุน 5 ด้าน จำนวน 3 โมเดล ประกอบด้วย 1. Process Innovation (โมเดลแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร) 2. Process Innovation (โมเดลอำเภอนิคมคำสร้อย) 3. Product Innovation (โมเดลหม่อนแก้งาน) อำเภอ นิคมคำสร้อย สอดคล้องกับ Kalasin Provincial Office. (2018) ได้กำหนดแนวทาง ทั้งกลไกการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย มีการตั้งคณะกรรมการอำนวยการระดับจังหวัด คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน คณะต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ เพื่อให้การดำเนินการถึงหมู่บ้านชุมชน แนวทางการดำเนินโครงการในระยะแรกคือ การจัดทำความยากจนใน ขั้นแรกคือการสำรวจข้อมูลและค้นหาครัวเรือนยากจน โดยใช้เกณฑ์รายได้ การลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ และ

การคัดเลือกด้วยประชามรับดับหมู่บ้าน (เวทีประชาคม) โดยมีชุดปฏิบัติการประจำตำบลและองค์กรใน ระดับหมู่บ้านทำหน้าที่วิเคราะห์ครัวเรือนที่มีคุณลักษณะตรงตามหลักเกณฑ์ ผลสำรวจปรากฏว่าจังหวัด กาฬสินธุ์มีครอบครัวยากจนทั้งสิ้น 3,292 ครัวเรือน คิดเป็น 1.7% ของครัวเรือนทั้งหมด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตคนจนขึ้นพื้นฐาน จากกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 6 ประเด็น ดังนี้ 1. การเข้าถึงสวัสดิการ ของรัฐ 2. ด้านที่อยู่อาศัย (ทั้งเช่ารูดทรุดโทรมและขาดแคลนที่อยู่อาศัย) 3. ด้านปัญหาหนี้สินทั้งในและนอกระบบ 4. ด้านสุขภาพ 5. ด้านอาชีพ และ 6. ด้านอำนาจ ความยุติธรรมในมิติเศรษฐกิจ จะมุ่งเน้นการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายที่ถือเป็นรายได้หลักของจังหวัด ทั้งภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม โดยเฉพาะภาค เกษตรกรรมที่จะนำเอาโครงการ Kalasin Green Market ซึ่งเป็นโครงการเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ มาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนา อีกทั้งวางกลยุทธ์ในการยกระดับภาคการท่องเที่ยว ที่ทำรายได้ รวม 866.45 ล้านบาท ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จัดอยู่ในอันดับที่ 17 จาก 20 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงภาคการศึกษา และศิลปวัฒนธรรม โดยในด้านการศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์มีผลประเมินในปี พ.ศ. 2560 ป.6 ม.3 ปวช. ปวส. ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ทุกสังกัด ด้านวัฒนธรรมมุ่งหวังให้ประเพณีและ วัฒนธรรมของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้รับการยกระดับเป็นงาน/มหรหรรระดับภาคและระดับชาติ ขณะเดียวกัน โครงการ Kalasin Happiness Model ยังเป็นกิจกรรมการขับเคลื่อน เช่น วิเคราะห์ ข้อมูลครัวเรือนเพื่อจำแนกสถานะ และส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการทำแฟ้มครัวเรือน (Family Folder) การทำแผนฝึกวิชาชีพ การอบรมพัฒนาองค์ความรู้

4. พัฒนาระบบการหนุนเสริม และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิด แผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่/จังหวัดมุกดาหาร ข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดมุกดาหารในแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 มีดังนี้

1) ปัญหาจากทุนการเงินเกิดจากการมีอาชีพและรายได้ไม่มั่นคง ได้เสนอโครงการยกระดับการฝึกอาชีพของครัวเรือนยากจนในจังหวัดในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครัวเรือน ในรายอำเภอดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครัวเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครัวเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำส้วม จำนวน 238 ครัวเรือน 4) อำเภอหว้านใหญ่จำนวน 212 ครัวเรือน 5) อำเภอดอนตาล จำนวน 474 ครัวเรือน 6) อำเภอคำชะอี จำนวน 622 ครัวเรือน 7) อำเภอหนองสูง จำนวน 150 ครัวเรือน โดยใช้งบ Function งบจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

2) ปัญหาจากทุนทรัพยากรธรรมชาติ เกิดจากการตกงานในสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด ในการเสนอโครงการพัฒนาครัวเรือนยากจนที่ตกงานจากสถานการณ์โควิดในจังหวัดมุกดาหาร ในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครัวเรือน ในรายอำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครัวเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครัวเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำส้วม จำนวน 238 ครัวเรือน 4) อำเภอหว้านใหญ่ จำนวน 212 ครัวเรือน 5) อำเภอดอนตาล

จำนวน 474 ครั้วเรือน 6) อำเภอคำชะอี จำนวน 622 ครั้วเรือน 7) อำเภอหนองสูง จำนวน 150 ครั้วเรือน โดยใช้งบ Function งบจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

3) ปัญหาจากทุนปัญหาทุนสังคมเกิดจากการเกษตรล่าหลังด้านเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนในการจัดทำโครงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดทางการเกษตรสมัยใหม่ ในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครั้วเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครั้วเรือน ในรายอำเภอดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครั้วเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครั้วเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำอ้อย จำนวน 238 ครั้วเรือน 4) อำเภอหัวน้ำใหญ่ จำนวน 212 ครั้วเรือน 5) อำเภอดอนตาล จำนวน 474 ครั้วเรือน 6) อำเภอคำชะอี จำนวน 622 ครั้วเรือน 7) อำเภอหนองสูง จำนวน 150 ครั้วเรือน โดยใช้งบ Function งบจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

4) ปัญหาจากทุนมนุษย์ เกิดจากขาดการศึกษาในความรู้ใหม่ๆ เพื่อการประกอบอาชีพได้เสนอโครงการพัฒนาครั้วเรือนยากจนทางการศึกษาและฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครั้วเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครั้วเรือน ในรายอำเภอดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครั้วเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครั้วเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำอ้อย จำนวน 238 ครั้วเรือน 4) อำเภอหัวน้ำใหญ่ จำนวน 212 ครั้วเรือน 5) อำเภอดอนตาล จำนวน 474 ครั้วเรือน 6) อำเภอคำชะอี จำนวน 622 ครั้วเรือน 7) อำเภอหนองสูง จำนวน 150 ครั้วเรือน โดยใช้งบ Function งบจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

5) ปัญหาจากทุนกายภาพ เกิดจากการดังนี้ 1) ขาดระบบการจัดการน้ำ ได้เสนอโครงการพัฒนาระบบการจัดการน้ำ 2) สภาพที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ได้เสนอโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยครั้วเรือนยากจน และ 3) การเข้าถึงที่ดินทำกิน ได้เสนอโครงการฝึกอบรมสร้างความเข้าใจความรู้ครั้วเรือนยากจนเกี่ยวกับการเข้าถึงที่ดินทำกินในจังหวัดมุกดาหาร ในจำนวน 7 อำเภอ จำนวนครั้วเรือนเป้าหมายจำนวน 5,660 ครั้วเรือน ในรายอำเภอดังนี้ 1) อำเภอดงหลวง 2,232 ครั้วเรือน 2) อำเภอเมืองจำนวน 732 ครั้วเรือน 3) อำเภอนิคมน้ำอ้อย จำนวน 238 ครั้วเรือน 4) อำเภอหัวน้ำใหญ่ จำนวน 212 ครั้วเรือน 5) อำเภอดอนตาล จำนวน 474 ครั้วเรือน 6) อำเภอคำชะอี จำนวน 622 ครั้วเรือน 7) อำเภอหนองสูง จำนวน 150 ครั้วเรือน โดยใช้งบ Function งบจังหวัด งบท้องถิ่น และงบจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน

สอดคล้องกับ Kalasin Provincial Office. (2018) จังหวัดกาฬสินธุ์ได้จัดทำแผนปฏิบัติการการดำเนินโครงการ Kalasin Happiness Model: คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พ.ศ.2561-2564 โดยมีมีกระบวนการ ตั้งแต่การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน การศึกษากรอบนโยบายและแผนพัฒนาประเทศ ในช่วงปัจจุบันและอนาคต การกำหนดค่าเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาล และทำการประเมินความพร้อมในการดำเนินโครงการในทุกด้าน เพื่อกำหนดเป็นกรอบยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการสำหรับดำเนินการในช่วงระยะเวลา พ.ศ.2561 - 2564 วัตถุประสงค์คือ เพื่อใช้แผนปฏิบัติการของภาคส่วนต่างๆ ในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการฯ ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนด เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาโครงการที่เหมาะสมกับศักยภาพ

และบริบท เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดกาฬสินธุ์รวมทั้ง นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานของรัฐบาล กลุ่มจังหวัด จังหวัด หน่วยงานต่างๆ ภายในจังหวัด และ กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและเข้าถึงโอกาสของเกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป ในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาจังหวัด และเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชน ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม (Public participation) ของชุมชน ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่ กระบวนการพัฒนาที่ได้รับความเห็นพ้องต้องกันจากทุกภาคส่วน แผนปฏิบัติการการดำเนิน โครงการ Kalasin Happiness Model: คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พ.ศ.2561 – 2564 ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ โดยนำเอาห่วงโซ่มাত্রฐาน (Generic Value Chain) มากำหนดกล ยุทธ์ และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 : ยกระดับคุณภาพ ชีวิตคนจนขั้นพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ยกระดับรายได้ภาคการเกษตรและพัฒนาศักยภาพ เกษตรกร ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ยกระดับผู้ประกอบการ ด้านการเกษตร อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว การศึกษา และศิลปวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ยุทธศาสตร์ที่ 5 : อำนวยความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคมแห่งความปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- พาริซาร์ สะมะ. (2559). *การแก้ไขปัญหาความยากจน.ตามโครงการการบริหารจัดการครัวเรือน ยากจนแบบบูรณาการ. อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี* กรุงเทพฯ.
- พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ. (2564). กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความ ยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*, 10(2), 260
- Kalasin Provincial Office. (2018). *Kalasin Happiness Model Kalasin People's Plan Leaves No One Behind 2018 –2021*.Kalasin Provincial Development Plan 2018-2021.